

ZNAČAJ NEKAMATNIH PRIHODA NA POSLOVANJE VELIKIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Martinović, Tesa

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Economics in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Ekonomski fakultet u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:145:484645>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-23**

Repository / Repozitorij:

[EFOS REPOSITORY - Repository of the Faculty of Economics in Osijek](#)

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij Financijski menadžment

Tesa Martinović

**ZNAČAJ NEKAMATNIH PRIHODA NA POSLOVANJE
VELIKIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Osijek, 2022.

Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku
Ekonomski fakultet u Osijeku
Preddiplomski studij *Financijski menadžment*

Tesa Martinović

**ZNAČAJ NEKAMATNIH PRIHODA NA POSLOVANJE
VELIKIH BANAKA U REPUBLICI HRVATSKOJ**

Završni rad

Kolegij: Bankarstvo

JMBAG: 0010230410

e-mail: tmartinovic@efos.hr

Mentor: doc.dr.sc. Hrvoje Serdarušić

Osijek, 2022.

Josip Juraj Strossmayer University of Osijek
Faculty of Economics
Undergraduate Study *Financial Management*

Tesa Martinović

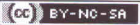
**SIGNIFICANCE OF NON-INTEREST INCOME IN BUSINESS
PERFORMANCE OF LARGE BANKS IN CROATIA**

Final paper

Osijek, 2022.

IZJAVA

O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI, PRAVU PRIJENOSA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA, SUGLASNOSTI ZA OBJAVU U INSTITUCIJSKIM REPOZITORIJIMA I ISTOVJETNOSTI DIGITALNE I TISKANE VERZIJE RADA

1. Kojom izjavljujem i svojim potpisom potvrđujem da je završni (navesti vrstu rada: završni / diplomski / specijalistički / doktorski) rad isključivo rezultat osobnoga rada koji se temelji na mojim istraživanjima i oslanja se na objavljenu literaturu. Potvrđujem poštivanje nepovredivosti autorstva te točno citiranje radova drugih autora i referiranje na njih.
2. Kojom izjavljujem da je Ekonomski fakultet u Osijeku, bez naknade u vremenski i teritorijalno neograničenom opsegu, nositelj svih prava intelektualnoga vlasništva u odnosu na navedeni rad pod licencom *Creative Commons Imenovanje – Nekomercijalno – Dijeli pod istim uvjetima 3.0 Hrvatska*.
3. Kojom izjavljujem da sam suglasan/suglasna da se trajno pohrani i objavi moj rad u institucijskom digitalnom repozitoriju Ekonomskoga fakulteta u Osijeku, repozitoriju Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku te javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15).
4. izjavljujem da sam autor/autorica predanog rada i da je sadržaj predane elektroničke datoteke u potpunosti istovjetan sa dovršenom tiskanom verzijom rada predanom u svrhu obrane istog.

Ime i prezime studenta/studentice: Tesa Martinović

JMBAG: 0010230410

OIB: 68422795956

e-mail za kontakt: martinovic.tesa@gmail.com

Naziv studija: Preddiplomski sveučilišni studij, smjer Financijski menadžment

Naslov rada: Značaj nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj

Mentor/mentorica diplomskog rada: doc.dr.sc. Hrvoje Serdarušić

U Osijeku, _19.09.2022._ godine

Potpis Tesa Martinović

Značaj nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj

SAŽETAK

Banke su kreditne institucije koje djeluju kao posrednici između financijski suficitarnih i financijski deficitarnih subjekata. Osnovna djelatnost banaka vezana je uz prikupljanje i plasiranje sredstava te pružanje različitih ostalih financijskih usluga. Svojim poslovanjem banke ostvaruju različite vrste prihoda koji se međusobno razlikuju po načinu na koji su ostvareni te njihovoj ekonomičnosti. Najbitniji prihodi koje banka ostvaruje su kamatni prihodi, nekamatni prihodi i prihodi od vlasničkih ulaganja. U završnom radu istražuje se kretanje, visina, struktura i značaj nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2021. godine.

Ključne riječi: velike banke, nekamatni prihodi, Republika Hrvatska

Significance of non-interest income in business performance of large banks in Croatia

ABSTRACT

Banks are credit institutions that act as intermediaries between financially surplus and financially deficit entities. The main activity of banks is to receive and place funds and to provide various other financial services. Banks generate various types of income through their activities, which differ from each other in terms of how they are generated and their profitability. The main types of income generated by the bank are interest income, noninterest income, and income from equity investments. The final paper examines the development, amount, structure and importance of non-interest income for the operations of large banks in the Republic of Croatia in the period from 2018 to 2021.

Keywords: large banks, non-interest income, Republic of Croatia

Sadržaj

1. Uvod	1
2. Pojemno određenje, obilježja i podjela banaka	3
2.1. Pojam banke i njezine funkcije.....	3
2.2. Vrste banaka	4
2.2.1. Podjela prema vrsti poslova.....	4
2.2.2. Podjela prema potrebama klijenata.....	5
2.2.3. Podjela prema grupama usporedivih značajki	6
3. Bankarski poslovi	7
3.1. Pasivni bankarski poslovi.....	7
3.2. Aktivni bankarski poslovi.....	8
3.3. Posrednički bankarski poslovi	8
3.4. Vlastiti bankarski poslovi.....	9
4. Vrste i obilježja bankarskih prihoda	10
4.1. Obilježja kamatnih bankarskih prihoda.....	10
4.2. Specifičnosti prihoda od naknada i provizija.....	10
4.3. Prihodi od vlasničkih ulaganja.....	11
4.4. Ostali prihodi.....	11
5. Analiza značaja nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2021. godine	13
5.1. Bankovne i financijske usluge u istraživanim bankama	14
5.2. Kretanje ukupne visine prihoda istraživanih banaka	17
5.3. Nekamatni prihodi i njihova struktura	19
5.4. Utjecaj nekamatnih prihoda na financijski rezultat istraživanih banaka.....	26
5.4.1. Udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima velikih banaka.....	26
5.4.2. Dobit prije oporezivanja promatranih banaka sa i bez nekamatnih prihoda.....	27
6. Zaključak	28
LITERATURA	29
POPIS TABLICA	31

1. Uvod

Banke su financijske institucije koje poslovanjem i uslugama koje pružaju svojim klijentima (primanje depozita, izdavanje kredita, usluge platnog prometa...) omogućuju cirkuliranje novca u području na kojem djeluju. Unatoč velikom financijskom utjecaju koje imaju na gospodarstvo, zbog kojeg je njihovo djelovanje zakonski regulirano, banke djeluju gotovo isključivo sa ciljem ostvarenja profita. Za postizanje njihovog cilja primjenjuju različite poslovne politike i strategije. Banke se kroz povijest mijenjaju zajedno sa društvom i time dijele na različite tipove banaka koje poznajemo danas. Svojim poslovanjem banke ostvaruju prihode koje možemo podijeliti na kamatne, nekamatne i prihode od vlasničkih ulaganja.

Predmet istraživanja završnog rada je značaj nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj. Cilj završnog rada je utvrditi strukturu nekamatnih prihoda te njihov utjecaj na rezultat poslovanja velikih banaka u Republici Hrvatskoj.

S obzirom na predmet i cilj rada postavljene su sljedeće hipoteze:

H1: nekamatni prihodi zauzimaju manji udio od kamatnih prihoda u ukupnim prihodima velikih banaka u Republici Hrvatskoj

H2: nekamatni prihodi nemaju značajan utjecaj na financijski rezultat poslovanja velikih banaka u Republici Hrvatskoj.

Za potrebe istraživanja u radu su korištene sljedeće znanstvene metode: induktivna metoda, metoda analize, metoda klasifikacije, metoda deskripcije, metoda kompilacije, statistička metoda, komparativna metoda i povijesna metoda.

Sama struktura završnog rada sastoji se od šest poglavlja. U uvodnom dijelu dan je pregled metodoloških postavki gdje je definiran predmet rada, iznesena njegova struktura i cilj te su postavljene hipoteze. U drugom poglavlju „Pojmovno određenje, obilježja i podjela banaka“ pobliže se definiraju banke i prikazuje se njihova podjela. U trećem poglavlju „Bankarski poslovi“ navode se i opisuju vrste bankarskih poslova koje banka može obavljati. U četvrtom poglavlju „Vrste i obilježja bankarskih prihoda“ definiraju se najznačajnije kategorije bankarskih prihoda te se stavlja fokus na njihova obilježja i specifičnosti. U petom poglavlju prikazuje se analiza visine i strukture ukupnih i nekamatnih prihoda velikih

banaka u Republici Hrvatskoj te bankovnih usluga koje pružaju svojim klijentima u razdoblju od 2018. do 2021. godine. U posljednjem poglavlju prezentirani su rezultati provedenog istraživanja i analize.

2. Pojmovno određenje, obilježja i podjela banaka

Banke su specifične institucije, posebno uređene i ograničene zbog njihove uloge u ekonomiji, sposobne su obnašati mnoštvo funkcija. Utjecaj poslovanja banka na ekonomiju navodi na zaključak, kako su banke silno važne institucije za učinkovito uključivanje ekonomije u međunarodne robne i financijske transakcije. (Božina, 2008, str. 224) Banke si same postavljaju ciljeve te prema postavljenim ciljevima grade politiku poslovanja. Ovisno o postavljenim ciljevima i njihovoj politici poslovanja možemo ih podijeliti na središnje, univerzalne, komercijalne, razvojne banke i slično.

2.1. Pojam banke i njezine funkcije

Banka je institucija koja se bavi prikupljanjem sredstava, plasiranjem sredstava te pružanjem financijskih usluga. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 9) Razvojem i napretkom čovjeka te pojavom moderne civilizacije gdje se pojavljuju razni oblici plaćanja i samim time novac, postao je potreban posrednik. Iz tog razloga prvi oblici banaka kakvih poznajemo danas pojavljuju se vrlo rano. Financijsko posredovanje pojavljuje se kao nužna institucija koja rješava suprotnosti robne proizvodnje koja se tijekom ekonomskog razvoja povećava, povećavajući robni i financijski promet. (Božina, 2008, str. 219) U razvijenoj ekonomiji financijsko posredovanje nije samo način rješavanja suprotnosti robne razmjene i povećanja robnog prometa, već financijske transakcije postaju mehanizam prenošenja financijskih viškova, uravnotežujući profitne stope, kamatnjake u domaćoj ekonomiji i međunarodnim razmjerima, stvarajući različite oblike financijskih institucija i oblika financiranja ekonomskog tijeka. (Božina, 2008, str. 219) Razvojem čovječanstva dolazi do razvoja banaka i povećanja broja funkcija koje mogu obnašati. Prema Perišinu i Šokmanu (1992:173) osnovne funkcije banaka su: mjenjačka funkcija, funkcija primanja depozita i prijenosa (transfera), funkcija kreditiranja. Iz tih funkcija kasnije se prema Perišinu i Šokmanu (1992:173) razvijaju ostale bankarske funkcije poput funkcije emisije vrijednosnih papira (direktno financiranje), funkcije transfera, funkcije kreditno-garancijske prirode i sl. Bitno je ponovno napomenuti da zbog velikog utjecaja banaka na ekonomiju i likvidnost stanovništva one su regulirane od strane države.

2.2. Vrste banaka

U modernoj ekonomiji često se odvijaju promjene koje tjeraju organizacije, države, institucije i poduzeća na prilagodbu. Banke su institucije koje nisu iznimka te se prilagođavaju po potrebi. Primjerice, razvojem informatike i pojavom interneta novac se više ne mora koristiti samo u obliku novčanica, već se transakcije mogu odvijati kartičnim plaćanjem, internet bankarstvom i sl. U suvremenoj ekonomiji različiti nemonetarni financijski oblici supstituiraju novac u njegovim važnim funkcijama, utječući na potrebitu količinu novca u optjecaju. (Božina, 2008, str. 227) Banke je zbog složenosti i dinamičnosti današnje ekonomije ponekad teško svrstati u primjerene kategorije. Tako autori dijele banke po različitim kriterijima, te ovisno o kriteriju podjele se mogu međusobno preklapati. Banke se mogu podijeliti prema vrsti poslova koje obavljaju, prema grupama usporedivih značajki, s obzirom na potrebe klijenata, po širini poslovanja, prema pravnom obliku itd. Razlike među vrstama banaka se ponajviše očituju u poslovima koje te banke obavljaju te koji su im ciljani klijenti. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 515)

2.2.1. Podjela prema vrsti poslova

Banke svojim djelovanjem ostvaruju osnovne ciljeve poslovanja te ovisno o vrsti posla koji obavljaju moguće ih je podijeliti na:

1. Središnje banke (novčarske, emisijske ustanove) – provode ekonomsku politiku zemlje monetarno-kreditnom i deviznom politikom, osiguravanjem stabilnosti nacionalne novčane jedinice; emitiraju novac; odgovorne su za međunarodnu likvidnost zemlje i stabilnost tečaja; kreditni je oslonac bankarskom sustavu. (Srb & Matic, 2003, str. 22)
2. Poslovne (komercijalne, depozitne, kreditne) banke – poslovne banke su posebno važne financijske institucije kako glede financijskog potencijala, financijskih transakcija tako i glede njihova utjecaja na količinu novca u optjecaju. (Božina, 2008, str. 224) To su banke koje prikupljaju časovito nezaposlene kapitalne i štedne uloge te ih ulažu ugl. u kratkoročne kreditne poslove. Bave se kratkoročnim financiranjem proizvodnje i prometa: odobravaju kratkoročne kredite za financiranje proizvodnje i obrta, trgovine, potrošačko kreditiranje. Obično imaju veliku mrežu podružnica. (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021)

3. Razvojne banke – banke koje se bave dugoročnim financiranjem gosp. razvoja; prikupljaju dugoročno slobodna sredstva štednje – akumulacije i dugoročnim ih kreditima usmjeravaju poduzetnicima za ulaganja u osnovna sredstva i u kapitalnu izgradnju. Mogu biti specijalizirane privatne poslovne banke, posebne državne banke, regionalne ili međunarodne banke (Međunarodna banka za obnovu i razvoj – IBRD). (Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021)

2.2.2. Podjela prema potrebama klijenata

Svaka banka za provođenje cilja primjenjuje različitu strategiju. Neke imaju fokus na sektor stanovništva, druge na poslovne subjekte, malo poduzetništvo i sl. Gregurek, Vidaković uzeli su to u obzir te naveli šest najčešćih vrsta banaka koje se pojavljuju u današnjoj ekonomiji. Prema Gregureku i Vidakoviću (2013:515) ta podjela banaka teorijski je utemeljena jer je u današnjem globaliziranom svijetu teško pronaći banku koja savršeno odgovara kategorijama banaka. Širenjem usluga koje klijenti traže banke kreću putem specijalizacije i fokusiraju se na poslovanje koje smatraju optimalnim. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 515) Razvoj financijskih instrumenata doveo je do svojevrstnoga paradoksa, a to je da su financijske potrebe pojedinih klijenata izvan okvira bankarskoga poslovanja. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 515)

Prema Gregureku i Vidakoviću (2013:515) s obzirom na potrebe klijenata, ekonomske karakteristike, povijesne okolnosti, politička okruženjem ekonomske prednosti pojedine banke moguće je napraviti teorijsku podjelu vrsta banaka. Ova podjela fokusira se na specifične tipove banaka koje postoje danas u modernom svijetu.

1. univerzalne banke – banke koje obavljaju sve bankarske poslove potrebne njihovim klijentima;
2. komercijalne i investicijske banke – komercijalne banke koje su orijentirane na specifične klijente, najčešće građane, dok investicijske banke obavljaju poslove investicijske prirode za svoje klijente;
3. trgovačke banke – visoko specijalizirane banke koje imaju izrazito ciljnu djelatnost;

4. štedne banke, štedionice i kreditne unije – specijalizirane banke koje se fokusiraju na pojedine segmente poslovanja s pojedinim skupinama klijenata unutar ekonomije;
5. bankarske holding kompanije – poduzeća koja su vlasnici različitih banaka i financijskih institucija. Svoj portfelj kreiraju tako što kupuju banke koje imaju različite karakteristike;
6. financijski konglomerati – super banke koje osim bankarskim pružaju i druge usluge financijske prirode. Ovakve banke obuhvaćaju puno širi spektar financijskih usluga od univerzalnih banaka. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 515)

2.2.3. Podjela prema grupama usporedivih značajki

Banke koje posluju u Republici Hrvatskoj bit će raspoređene u jednu od tri grupa prema usporedivim značajkama. Mogu biti raspodijeljene u velike, srednje i male banke ovisno o udjelu aktive navedene banke u ukupnoj imovini svih banaka. Svaka središnja banka za područje za koje je nadležna određuje iznos udjela. Hrvatska narodna banka (2010) odredila je potrebne sljedeće iznose udjela za raspodjelu banaka:

- Velika banka: aktiva veća od 5% ukupne imovine svih banaka
- Srednja banka: aktiva veća od 1% i manja od 5% imovine svih banaka
- Mala banka: aktiva manja od 1% imovine svih banaka

3. Bankarski poslovi

Banka prema potrebama svojih klijenata obavlja različite bankarske poslove. Budući da se banke i dalje usklađuju s potrebama klijenata, tako se poslovi koje ona obavlja također pojavljuju, mijenjaju i nestaju. Zato je podjela bankarskih poslova po kriteriju uloge banke u poslu korisna i sveprisutna, banke su se kroz povijest oduvijek pronalazile u različitim ulogama prema potrebi. Tako se banka može u određenom poslu javljati kao dužnik, vjerovnik, posrednik, može obavljati vlastiti posao (u svoje ime i za svoj račun) ili može obavljati upravno-kontrolne poslove. (Srb & Matić, 2003, str. 36). Pasivni, aktivni i posrednički poslovi banke omogućuju optjecaj novca među fizičkim i pravnim osobama. Zbog njih novac cirkulira te tako banka i njezini klijenti uvijek imaju na raspolaganju pristup novcu. U suvremenim ekonomijama većina novca je upravo bankarskog podrijetla, dakle onoga što su ga izdale banke. (Božina, 2008, str. 218)

3.1. Pasivni bankarski poslovi

Pasivni bankarski poslovi, zajedno sa aktivnim i posredničkim bankarskim poslovima, ključni su za djelovanje banke i gospodarstvo jer se njihovim obavljanjem omogućuje raspolaganje dovoljnom količinom novca za transakcije pravnih i fizičkih osoba na području na kojem banka djeluje. Na taj način banke doprinose procesu društvene reprodukcije. Ovi poslovi su vezani za početke bankarskog poslovanja, budući da je primanje novčanih depozita jedan od najstarijih funkcija banke. (Srb & Matić, 2003, str. 37) U pasivi banke novac „ulazi“ u banku i nakon odvajanja sredstava za propisanu regulativu banka može raspolagati s prikupljenim sredstvima. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 127) U tom slučaju banka postaje dužnik klijentu koji joj je „posudio“ novce kroz depozite, vrijednosne papire i sl. Taj novac banka koristi za aktivne bankarske poslove. Pasivni bankarski poslovi mogu se podijeliti na kratkoročne i dugoročne bankarske poslove. Katuranić (1977:215-223) u kratkoročne pasivne bankarske poslove ubraja:

- emisiju novčanica,
- mobiliziranje i držanje depozita po viđenju
- zaduživanje kod drugih banaka,

- izdavanje blagajničkih zapisa
- eskontiranje vlastitih mjenica

U dugoročne pasivne bankarske poslove ubraja:

- emisiju dionica i drugih vrijednosnih papira
- novčane depozite
- dugoročne depozite države, javnih ustanova i institucija

3.2. Aktivni bankarski poslovi

Banka raspolaže s novcem u aktivni banke, a kada banka plasira sredstva, onda novac „odlazi“ iz banke. Ulaz novca kroz pasivu i njegovo plasiranje kroz aktivni banke bio bi opis poslovanja banke ako bismo gledali poslovanje banke kroz kretanje novca u bilanci banke. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 127) U slučaju aktivnih bankarskih poslova, banka posuđuje novac, tj. novac napušta banku te je ona vjerovnik, dok je klijent dužnik.

Veselica (1995:312-313) razvrstava sljedeće bankarske poslove u aktivne:

- davanje kredita
- davanje kredita na temelju mjenica
- lombard vrijednosnih papira i druge vrste lombarda
- akreditivi
- dugoročni krediti na temelju hipoteka
- osnivački poslovi
- akceptacijsko i avalno kreditiranje i drugi bankarski poslovi koji karakterom spadaju u aktivne bankarske poslove

3.3. Posrednički bankarski poslovi

Posrednički bankarski poslovi pojavljuju se već među prvim bankama. Posrednički bankarski poslovi su poslovi u kojima se banka ne javlja ni kao dužnik niti kao vjerovnik,

već kao posrednik koji za svoje klijente obavlja određeni posrednički posao uz proviziju ili drugu ugovorenu naknadu. Razvoj posredničkih, to jest neutralnih bankarskih poslova povezan je s razvojem robnog i financijskog prometa, koji je donio bankama obavljanje raznovrsnih posredničkih poslova na financijskom i robnom tržištu. (Božina, 2008, str. 250)

Katuranić (1977:243) razvrstala u posredničke bankarske poslove:

- posredovanje u platnom prometu
- čuvanje i upravljanje vrijednostima
- kupovanje i posredovanje kod vrijednosnih papira
- preuzimanje jamstva i posredovanje kod izdavanja vrijednosnih papira
- otvaranje akreditiva i izdavanje vrijednosnih papira

O kvaliteti, ažurnosti i sigurnosti odvijanja posredničkih poslova zavisi cjelokupan financijski, a kroz njega i gospodarski sustav zemlje. (Srb & Matić, 2003, str. 58)

3.4. Vlastiti bankarski poslovi

Banka prikuplja sredstava, ali ne plasira sva sredstava klijentima. Jedan dio sredstava banka zadržava i sama se njima koristi. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 207) Vlastiti bankarski poslovi jedni su od novijih i modernijih poslova banke koji su se pojavili razvojem ekonomije i kapitalizma. Sredstva koja se koriste za vlastite poslove, banka dijeli na dvije posebne namjene. Prva je namjena zadovoljavanje regulative i raspoređivanje sredstava s posebnom namjenom, kao što su, primjerice, zalihe likvidnosti. Druga je namjena bančinih sredstava investiranje u špekulativne ili arbitražne transakcije. (Gregurek & Vidaković, 2013, str. 207)

U vlastite bankarske poslove Katuranić (1977:249-250) ubraja:

- arbitražne poslove
- burzovne špekulacije
- osnivanje industrijskih poduzeća
- sudjelovanje u dioničarskim društvima

4. Vrste i obilježja bankarskih prihoda

Banka obavljanjem svoje djelatnosti generira različite prihode koji mogu pripasti različitim kategorijama. Prihodi koje banka može ostvariti su kamatni prihodi, nekamatni prihodi, prihodi od vlasničkih ulaganja i ostali prihodi. Oni se međusobno razlikuju prema načinu na koji su prikupljeni.

4.1. Obilježja kamatnih bankarskih prihoda

Najznačajniji udio prihoda imaju kamatni prihodi koji se ostvaruju sekundarnom emisijom novca. To su prihodi koje banka generira naplaćivanjem kamate kao naknade za posudbu novca. Kamata je cijena koju kreditna institucija naplaćuje za korištenje sredstava odobrenoga kredita odnosno cijena koju kreditna institucija plaća za sredstva koja potrošač ulaže kao depozit/štednju. (HNB, Kamate, 2016) Plasiranje kredita najznačajniji je bankarski posao od kojih banka ostvaruje prihode. Pod kamatnim prihodima podrazumijevaju se prihodi od aktivne kamate i drugi prihodi (provizije i naknade), koji su izravno povezani s odobrenim kreditima i drugim plasmanima, odnosno kojima osnovicu za obračun čine krediti i drugi plasmani, bez obzira na to obavlja li se obračun jednokratno ili na vremenskoj osnovi. (HNB, Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, 2017)

4.2. Specifičnosti prihoda od naknada i provizija

Prihodi od naknada i provizija najveći su izvor prihoda za banke nakon kamatnih prihoda. Pod nekamatnim prihodima podrazumijevaju se svi prihodi koje kreditna institucija ostvaruje pružanjem usluga svojim klijentima, korištenjem ljudskih i tehničkih resursa kreditne institucije, ali bez izravnog angažiranja novčanih sredstava (HNB, Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, 2017)

Primjeri prihoda od naknada i provizija:

- provizije ili naknade za izdane garancije i druge oblike jamstava, uključujući i prihode od akcepta mjenica (akceptnih kredita),
- osim prihoda na dospjele akceptne kredite provizije ili naknade za upravljanje zajmovima u ime i za račun drugih osoba (mandatni poslovi)

- provizije ili naknade po osnovi skrbi o vrijednosnim papirima i transakcija s istima u ime i za račun drugih osoba
- provizije ili naknade za otvorene akreditive i druge usluge u platnom prometu
- provizije ili naknade od iznajmljivanja sefova i drugih izvanbilančnih aktivnosti banke (HNB, 1999)

4.3. Prihodi od vlasničkih ulaganja

Banka uz ostale navedene prihode može ostvarivati ​​prihode od vlasničkih ulaganja. Primarna djelatnost većine banaka ipak je primanje i plasiranje novca zbog čega je iznos prihoda od vlasničkih ulaganja koje banke ostvaruju nešto manji. Iznimke su specijalizirane banke koje se fokusiraju na ulaganja, a ne kamatne i nekamatne prihode.

Neki od prihoda od vlasničkih ulaganja su:

- prihode od dionica (dividende) i poslovnih udjela koji se drže u skladu s MSFI-jem
- prihode od vlasničkih ulaganja u zajedničke pothvate, pridružene subjekte i ovisne subjekte koji se iskazuju po trošku. (HNB, Odluka o kontnom planu za kreditne institucije, 2017)

4.4. Ostali prihodi

Pod ostale prihode spadaju prihodi koji se razlikuju od banke do banke, pojavljuju se rjeđe i ne pripadaju kamatnim prihodima, prihodima od vlasničkih ulaganja i prihodima od naknada i provizija. Iz tog razloga ih se ne navodi, a ni opisuje pojedinačno.

Kao primjer mogu se navesti:

- kamatni prihodi koji su obračunati u tekućoj godini, a odnose se na prethodnu godinu (eventualni obračun nakon što su zaključene poslovne knjige za prethodnu godinu)
- prihodi od naplate otpisanih potraživanja, koja su ranije bila otpisana i isknjižena iz bilance, te potom evidentirana na računima izvanbilančne evidencije
- kao i isključenih prihoda koji su izravno knjiženi u izvanbilančnu evidenciju

- iskazuju se izvanredni prihodi, pod kojima se podrazumijevaju oni prihodi koji nisu uobičajeni u bankovnom poslovanju, nisu u vezi s redovnim poslovanjem banke i za koje se ne očekuje da će se pojavljivati često ili redovito (HNB, 1999)

5. Analiza značaja nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2021. godine

U nastavku će biti analiziran značaj nekamatnih prihoda na poslovanje velikih banaka u Republici Hrvatskoj na način da su identificirane velike banke u Republici Hrvatskoj čiji se podaci koriste pri analizi. Vremenski okvir analize je za razdoblje od 2018. do 2021. godine odabran zbog dostupnosti podataka potrebnih za istraživanje. Podaci korišteni za podjelu banaka prema grupama usporedivih značajki mogu se pronaći na stranici Hrvatske narodne banke, dok su podaci potrebni za analizu nekamatnih prihoda prikupljeni iz financijskih izvještaja promatranih banaka. Bankovne i financijske usluge koje istraživane banke pružaju preuzete su iz sudskog registra.

Iz toga slijedi raspodjela banaka u Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2018. godine:

Tablica 1. Podjela banaka prema grupama usporedivih značajki u Republici Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2018.

VELIKE BANKE	SREDNJE BANKE	MALE BANKE
Erste&Stelermärkische Bank d.d. (15,03%), Hrvatska poštanska banka d.d. (5,20%), OTP banka d.d. (10,31%), Privredna banka Zagreb d.d. (20,32%), Raiffeisen Bank Austria d.d. (7,98%), Zagrebačka banka d.d. (27,71%)	Addiko Bank d.d. (4,50%), Sberbank d.d. (2,36%)	Agram banka d.d. (0,84%), Banka Kovanica d.d. (0,30%), Croatia banka d.d. (0,57%), Imex banka d.d. (0,41%), Istarska kreditna banka Umag d.d. (0,86%), J&T banka d.d. (0,26%), Karlovačka banka d.d. (0,55%), KentBank d.d. (0,59%), Partner banka d.d. (0,45%), Podravska banka (0,82%), Samoborska banka d.d. (0,12%), Slatinska banka d.d. (0,38%)
Σ ≈86,55%	≈6,86%	≈6,15%

Izvor: Izrada autora prema (HNB, 2019). Dostupno na: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2496731/SP2-h-revidirani-pokazatelji-31-12-18.xlsx> Pristupljeno 6.9.2022.

Iz priložene tablice uočava se da velike banke čine $\approx 86,55\%$ ukupne imovine banaka u Republici Hrvatskoj čime se može zaključiti da njihovo poslovanje ima najznačajniji utjecaj na ekonomiju države te njezine stanovnike. Iz tog razloga pri analizi utjecaja nekamatnih prihoda na poslovanje banaka taj utjecaj promatrat će se na velikim bankama.

Provest će se analiza značaja nekamatnih prihoda na poslovanje sljedećih velikih banaka u Republici Hrvatskoj u razdoblju od 2018. do 2021. godine:

- Zagrebačka banka d.d. (ZABA)
- Privredna banka Zagreb d.d. (PBZ)
- Erste&Stelermärkische Bank d.d. (Erste)
- OTP banka d.d. (OTP)
- RaiffeisenBank Austria d.d. (RBA)
- Hrvatska poštanska banka d.d. (HPB)

5.1. Bankovne i financijske usluge u istraživanim bankama

Zakonom o kreditnim institucijama određeno je da bankovne i financijske usluge na području Republike Hrvatske može pružati kreditna institucija koja je dobila od Hrvatske narodne banke odobrenje za pružanje tih usluga. Bankovne usluge su primanje depozita ili drugih povratnih sredstava od javnosti i odobravanje kredita iz tih sredstava, a za svoj račun. (Borić, 2020)

Prikazane su financijske usluge:

- primanje depozita ili drugih povratnih sredstava
- odobravanje kredita i zajmova
- otkup potraživanja s regresom ili bez njega (factoring)
- financijski najam/leasing
- izdavanje garancija ili drugih jamstava
- trgovanje za svoj račun ili za račun klijenta
- platne usluge

- usluge vezane uz poslove kreditiranja, npr. prikupljanje podataka, izrada analiza..
- izdavanje drugih instrumenata plaćanja i upravljanje njima
- iznajmljivanje sefova
- posredovanje pri sklapanju poslova na novčanom tržištu
- sudjelovanje u izdavanju financijskih instrumenata i pružanje usluga vezanih uz izdavanje financijskih instrumenata
- upravljanje imovinom klijenata i savjetovanje
- poslovi skrbništva nad financijskim instrumentima i vezane usluge
- savjetovanje pravnih osoba glede struke kapitala, poslovne strategije, vezane usluge i sl.
- izdavanje elektroničkog novca
- investicijske i pomoćne usluge i aktivnosti propisane posebnim zakonom kojim se uređuje tržište kapitala

Pod dodatne financijske usluge ubrajamo:

- poslovi distribucije osiguranja u skladu s propisima kojima se uređuje osiguranje
- pružanje usluga upravljanja platnim sustavima
- druge usluge koje se mogu pružati u skladu s posebnim zakonom
- trgovanje zlatom
- usluge dostave podataka
- druge usluge ili poslovi koji s obzirom na način pružanja imaju slične karakteristike kao i osnovne financijske usluge (Borić, 2020)

Prikazane su financijske usluge uvidom u sudski registar na dan 27. 06. 2022.:

Tablica 2. Predmet poslovanja velikih banaka Republike Hrvatske na dan 27.6.2022.

	ZABA	PBZ	Erste	OTP banka	RBA	HPB
Primanje depozita	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Leasing	DA	DA	DA	DA	NE	DA
Factoring	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Izdavanje garancija, jamstava	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Odobranje kredita	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Trgovanje za svoj/račun klijenta	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Platne usluge	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Usluge, poslovi kreditiranja	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Izdavanje instrumenata plaćanja	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Iznajmljivanje sefova	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Posredovanje sklapanju poslova na novčanom tržištu	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Investicijske i pomoćne aktivnosti	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Sudjelovanje u izdavanju financijskih instrumenata	NE	NE	DA	NE	NE	NE

	ZABA	PBZ	Erste	OTP banka	RBA	HPB
Poslovi distribucije osiguranja	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Upravljanje imovinom klijenata i savjetovanje	NE	DA	DA	NE	NE	NE
Izdavanje elektroničnog novca	DA	DA	NE	DA	DA	DA
Savjetovanje pravnih osoba	DA	DA	DA	DA	DA	DA
Poslovi skrbništva	NE	NE	DA	NE	NE	NE

Izvor: Izrada autora prema Republika Hrvatska. *Sudski registar*. Dostupno na: <https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:1:0::NO:1,28> : Pristupljeno 27.6. 2022.

Iz priložene tablice može se zaključiti da Erste&Steiermärkische Bank d.d. pruža najveći broj financijskih i bankovnih usluga u odnosu na ostale velike banke iako je jedina koja ne izdaje elektronički novac. Od navedenih banaka jedina je koja omogućava poslove skrbništva nad financijskim instrumentima i usluge vezane uz financijske instrumente, sudjeluje u izdavanju financijskih instrumenata i pruža usluge. RaiffeisenBank Austria d.d. jedina je od velikih banaka koja ne omogućava leasing klijentima, međutim ona to radi putem specijaliziranog društva. Istraživanjem je uočeno da nemaju sve banke identičan predmet poslovanja upisan u sudski registar te one ne slijede istu sistematizaciju predviđenu Zakonom o kreditnim institucijama. To otežava krajnjem potrošaču uvid u usluge koje banke pružaju te njihovu usporedbu.

5.2. Kretanje ukupne visine prihoda istraživanih banaka

Tablica 3 prikazuje kretanja ukupnih prihoda velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine. Podaci su iskazani u milijunima kuna. Izračunata je promjena ukupnih prihoda tekuće godine u odnosu na baznu godinu (2018. godina). Promjena je iskazana u postotku zbog lakše preglednosti podataka.

Tablica 3. Kretanje ukupne visine prihoda istraživanih banaka (milijuni kn)

Ukupni prihodi	2018. (bazna godina)	2019.	2020.	2021.	Promjena ukupnih prihoda u odnosu na baznu godinu (%)
Zagrebačka banka d.d.	4.274	4.209	3.615	4.407	3,11%
Privredna banka Zagreb d.d.	3.321	3.998	3.043	3.103	-6,56%
Erste&Stielemärkische Bank d.d.	2.347	2.417	2.259	2.370	0,98%
OTP banka d.d.	840	1.644	1.740	1.745	107,74%
Raiffeisen Bank d.d.	1.353	1.430	1.276	1.349	-0,30%
Hrvatska poštanska banka d.d.	716	879	799	812	13,41%

Izvor: vlastita izrada autora prema financijskim izvještajima istraživanih banaka. Dostupni na: <https://www.hpb.hr/hr/financijska-izvjesca/322>, <https://www.rba.hr/o-nama/financijski-pokazatelji/2021>, <https://www.otpbanka.hr/o-nama/godisnja-izvjesca>, <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/financijska-izvjesca/2020>, <https://www.pbz.hr/gradjani/financial-reports.html>, <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji>, [pristupljeno: 28.6.2022.]

U promatranom razdoblju nisu prisutna velika povećanja i smanjenja ostvarenih ukupnih prihoda velikih banaka, uz iznimku OTP banke. Zagrebačka banka, OTP banka, Hrvatska poštanska banka i Erste&Stielemärkische Bank imaju veće ukupne prihode u 2021. godini u odnosu na 2018. godinu. Ukupni prihodi OTP banke u 2021. godini veći su za 107,74% nego što su bili 2018. godine što je najveće povećanje ukupnih prihoda od svih promatranih banaka. Razlog tog velikog povećanja je pripajanje Splitske banke OTP banci. Pripajanje se dogodilo krajem 2018. godine što potvrđuju podaci iz tablice gdje se može uočiti povećanje ukupnih prihoda od 95,71% 2019. godine. Privredna banka Zagreb i Raiffeisen Bank jedine su od promatranih banaka ostvarile 2021. godine manje ukupne prihode nego 2018. godine i to za 6,56% i 0,30% respektivno.

5.3. Nekamatni prihodi i njihova struktura

Iznos nekamatnih prihoda i njihova struktura velikih banaka Republike Hrvatske prikazana je u tablici 4. Iznosi su iskazani u milijunima kuna. Nekamatni prihodi podijeljeni su na prihode od naknada i provizija, prihode od dividendi, dobit od trgovanja, prihod od najma od ulaganja u nekretnine i ostalog operativnog najma i ostale prihode. Potencijalni problem analize predstavlja problematika analitičkog prikaza. Promatrane banke nemaju zajedničku podjelu nekamatnih prihoda, već su neke banke određene kategorije spajale, dok su ih druge razdvajale. Iz tog razloga u njihovoj usporedbi prisutna su ograničenja.

Tablica 4. Nekamatni prihodi velikih banaka Republike Hrvatske (milijuni kn)

Nekamatni prihodi		2018.	2019.	2020.	2021.
Zagrebačka banka d.d.	Neto prihodi od naknada i provizija	1.099	1.077	956	1.046
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	508	389	259	1.186
	UKUPNO	1.607	1.466	1.215	2.232
Privredna banka Zagreb d.d.	Neto prihodi od naknada i provizija	678	677	698	744
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	255	358	204	237
	Prihodi od dividendi	51	692	40	122
	Ostali poslovni prihodi	130	82	53	35
	UKUPNO	1.114	1.809	995	1.138
Erste&Stelermärkische Bank d.d.	Prihodi od naknada i provizija	465	493	433	519
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	204	228	211	218
	Prihodi od dividendi	21	69	11	11
	Prihod od najma od ulaganja u nekretnine i ostalog operativnog najma	2	-	5	4
	Ostalo	3	3	(18)	6
	UKUPNO	695	793	642	758
OTP banka d.d.	Neto prihodi od naknada i provizija	197	493	329	369
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	103	74	258	220
	UKUPNO	300	567	587	589

Nekamatni prihodi		2018.	2019.	2020.	2021.
Raiffeisen Bank d.d.	Neto prihodi od naknada i provizija	299	341	256	332
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	244	261	213	256
	UKUPNO	543	602	469	588
Hrvatska poštanska banka d.d.	Neto prihodi od naknada i provizija	139	378	186	203
	Neto dobit od trgovanja i ostali prihodi i rashodi	103	74	258	220
	UKUPNO	242	452	444	423

Izrada autora prema financijskim izvještajima istraživanih banaka. Dostupni na: <https://www.hpb.hr/hr/financijska-izvjesca/322>, <https://www.rba.hr/o-nama/financijski-pokazatelji/2021>, <https://www.otpbanka.hr/o-nama/godisnja-izvjesca>, <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/financijska-izvjesca/2020>, <https://www.pbz.hr/gradjani/financial-reports.html>, <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji>, [pristupljeno: 28.6.2022.]

Od prisutnih nekamatnih prihoda, za gotovo sve velike banke najznačajniji su prihodi od naknada i provizija. Samo Raiffeisen Bank d.d.-u i Hrvatskoj poštanskoj banci d.d. su ostvareni iznosi prihoda od naknada i provizija i dobiti od trgovanja (i ostali prihodi) podjednaki. Nekamatni prihodi svih proučavanih banaka osim OTP banke d.d. 2019. godine su porasli te se 2020. godine ponovno smanjili. Do tog smanjenja došlo je zbog utjecaja COVID-19 pandemije na ekonomiju. Svim velikim bankama ukupni nekamatni prihodi 2021. godine veći su nego 2018. godine. Kroz prve tri promatrane godine prisutan je trend pada ukupnih nekamatnih prihoda Zagrebačke banke d.d., no 2021. godine iznos je bio veći od prvotnog iznosa 2018. godine i to isključivo zbog povećanja od 133,46% neto dobiti od trgovanja (i ostali prihodi i rashodi) u odnosu na baznu godinu. Kod Privredne banke Zagreb d.d., oni su promjenjivi. To se primjećuje 2018., 2019. i 2020. godine gdje prihodi rastu sa 1.114 na 1.809 i onda padaju na 995 milijuna kuna. Nekamatni prihodi Erste&Stelermärkische Bank d.d. 2019. godine se povećavaju, 2020. godine smanjuju kako bi se 2021. ponovno povećali te pretekli iznos ostvaren 2018. godine. Nekamatni prihodi ostalih banaka konstantniji su s manje naglih promjena veličine ostvarenog iznosa.

Tablica 5. Prihod od naknada i provizija Raiffeisen Bank d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Domaći platni promet	108	15,77%	95	11,95%	113	22,20%	136	19,19%
Upravljačke, skrbničke i konzultantske naknade	18	2,63%	23	2,89%	22	4,32%	15	2,11%
Kreditne kartice	357	52,12%	412	51,82%	187	36,74%	342	48,03%
Devizni platni promet	69	10,07%	77	9,69%	39	7,66%	47	6,60%
Djelomično prefakturirani troškovi osiguranja kredita	19	2,77%	33	4,15%	17	3,34%	24	3,37%
Garancije i akreditivi	27	3,94%	28	3,52%	28	5,50%	28	3,93%
Naknade za vođenje računa i zajmova	34	4,96%	49	6,16%	58	11,39%	64	8,99%
Ostali prihodi od naknada i provizija	53	7,74%	78	9,81%	45	8,84%	56	7,87%
UKUPNO	685	100%	795	100%	509	100%	712	100%

Izrada autora prema Raiffeisen Bank (2022). *Financijski pokazatelji*. Dostupno na: <https://www.rba.hr/otvora/financijski-pokazatelji/2021>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

Prihodi ostvareni kartičnim poslovanjem (kreditne kartice) su u sve četiri godine najizdašniji izvor nekamatnih prihoda od naknada i provizija koji također, prema tablici 4, najviše doprinose iznosu nekamatnih prihoda. Zajedno sa domaćim i deviznim platnim prometom čine u prosjeku 72,96% nekamatnih prihoda od naknada i provizija. Osim povećanja udjela platnog prometa 11,95% na 22,20% i smanjenja udjela kreditnih kartica sa 51,82% na 36,74% 2020. godine, kod ostalih oblika nekamatnih prihoda nije bilo velikih promjena tijekom godina u promatranom razdoblju.

Tablica 6. Prihod od naknada i provizija Hrvatska poštanska banka d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Gotovinski platni promet	262	50,97%	260	49,24%	220	48,89%	217	44,93%
Bezgotovinski platni promet	52	10,12%	55	10,42%	53	11,78%	55	11,39%
Stanovništvo i kartično poslovanje	160	31,13%	172	32,58%	142	31,56%	172	35,61%
Akreditivi, garancije, devizni platni promet	21	4,09%	20	3,79%	15	3,33%	15	3,11%
Ostalo	19	3,70%	21	3,98%	21	4,67%	24	4,97%
UKUPNO	514	100%	528	100%	450	100%	483	100%

Izrada autora prema Hrvatska poštanska banka d.d. (2022). *Financijska izvješća*. Dostupno na: <https://www.hpb.hr/hr/financijska-izvjesca/322>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

Gotovinski platni promet, bezgotovinski platni promet i kartično poslovanje sa preko 80% ukupnih ostvarenih prihoda od nekamatnih prihoda od naknada i provizija Hrvatske poštanske banke, njezin su bitan izvor zarade. Kod gotovinskog platnog prometa započeo je trend smanjivanja, dok to nadoknađuje rast prihoda ostvaren zbog kartičnog poslovanja i bezgotovinskog platnog prometa.

Tablica 7. Prihod od naknada i provizija OTP banka d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Naknade i provizije iz domaćeg platnog prometa	52	26,40%	104	21,10%	107	25,12%	117	23,73%
Naknade stanovništvu za korištenje paketa	41	20,81%	102	20,69%	100	23,47%	100	20,28%
Naknade i provizije iz kartičnog poslovanja	35	17,77%	67	13,59%	64	15,02%	80	16,23%
Provizije od trgovaca za kartično poslovanje	13	6,60%	54	10,95%	42	9,86%	65	13,18%
Naknade za vođenje računa	13	6,60%	35	7,10%	20	4,69%	20	4,06%

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Ostale usluge vezane uz račune klijenata	12	6,09%	21	4,26%	16	3,76%	18	3,65%
Naknade za upravljanje imovinom	2	1,02%	17	3,45%	16	3,76%	17	3,45%
Naknade i provizije iz kreditnog poslovanja	9	4,57%	16	3,25%	14	3,29%	16	3,25%
Naknade i provizije iz inozemnog platnog prometa	5	2,54%	16	3,25%	12	2,82%	16	3,25%
Naknade i provizije iz garantnog poslovanja	8	4,06%	11	2,23%	13	3,05%	14	2,84%
Prodaja polica osiguranja	3	1,52%	10	2,03%	8	1,88%	11	2,23%
Naknade za brokerske i savjetodavne usluge	-	0%	8	1,62%	4	0,94%	6	1,22%
Mjenjačko poslovanje – otkup efektive	-	0%	3	0,061%	2	0,47%	2	0,41%
Ostale naknade i provizije	4	2,03%	9	1,83%	8	1,88%	11	2,23%
UKUPNO	197	100%	493	100%	426	100%	493	100%

Izrada autora prema OTP banka d.d. (2022). *Godišnja izvješća*. Dostupno na: <https://www.otpbanka.hr/otpbanka/godisnja-izvjesca>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

OTP banka ima najdetaljniji prikaz analitike nekamatnih prihoda. Takav prikaz otežava analizu podataka jer postoji više podvrsta nekamatnog prihoda koji imaju vrlo malen udio u nekamatnim приходima banke. Vrlo malenim postotkom doprinose prihodi u segmentu mjenjačko poslovanje, naknade za brokerske usluge, prodaje police osiguranja, naknade za upravljanje imovinom... OTP banka najveće iznose ostvaruje zbog naknada iz domaćeg platnog prometa, kartičnog poslovanja i naknada stanovništvu za korištenje paketa. Provizije od trgovaca za kartično poslovanje nisu zanemarive budući da je u promatranom razdoblju prisutan trend rasta njihova iznosa.

Tablica 8. Prihod od naknada i provizija Privredna banka Zagreb d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Kartično poslovanje	220	22,66%	247	24,90%	185	20,42%	237	23,75%
Platni promet	411	42,33%	429	43,25%	383	42,27%	432	43,29%
Usluge komitentima	94	9,68%	103	10,38%	106	11,70%	95	9,52%
Naknade za investicijsko bankarstvo	79	8,14%	31	3,13%	46	5,08%	32	3,21%
Izdane garancije	40	4,12%	36	3,63%	46	5,08%	50	5,01%
Upravljanje imovinom, brokerske i konzultantske usluge	44	4,53%	48	4,84%	33	3,64%	34	3,41%
Ostalo	83	8,55%	98	9,88%	107	11,81%	118	11,82%
UKUPNO	971	100%	992	100%	906	100%	998	100%

Izrada autora prema Privredna banka Zagreb d.d. (2022). *Financijska izvješća*. Dostupno na: <https://www.pbz.hr/gradjani/financial-reports.html>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

Prihodi ostvareni od kartičnog poslovanja i platnog prometa najveći su izvor prihoda od naknada i provizija Privredne banke Zagreb. Usluge komitentima, naknade za investicijsko bankarstvo, izdane garancije, upravljanje imovinom, brokerske i konzultantske usluge i ostali prihodi pojedinačno čine samo približno 10% prihoda od naknada i provizija, no skupa čine skoro pola prihoda od naknada i provizija. U promatranom razdoblju prisutne su minimalne promjene iznosa ostvarenog prihoda.

Tablica 9. Prihod od naknada i provizija Zagrebačke banke d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. Godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Platni promet (domaći inozemni)	588	45,27%	617	47,28%	582	50,70%	606	47,34%
Kartično poslovanje	352	27,10%	414	31,72%	320	27,87%	419	32,73%
Upravljanje imovinom, brokerske i konzultantske usluge	212	16,32%	148	11,34%	134	11,67%	137	10,70%
Izdane garancije	62	4,77%	56	4,29%	54	4,70%	59	4,61%
Kreditno poslovanje	3	0,23%	7	0,54%	7	0,61%	9	0,70%
Ostalo	82	6,31%	63	4,83%	51	4,44%	50	3,91%
UKUPNO	1.299	100,00%	1.305	100%	1.148	100%	1.280	100%

Izrada autora prema Zagrebačka banka d.d. (2022). *Financijski izvještaji*. Dostupno na: <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji> [pristupljeno: 29.6.2022.]

Prihodima od naknada i provizija Zagrebačke banke najznačajnije doprinose u segmentu platnog prometa, kartičnog poslovanja i upravljanja imovinom tj. brokerske i konzultantske usluge. Prihodi ostvareni izdanim garancijama, kreditnim poslovanjem i ostalim načinima gotovo su zanemarivi. Iznosi ostvareni platnim prometom, kartičnim poslovanjem, izdanim garancijama i ostalim metodama iz godine u godinu su konstantni. Prihod od brokerskih i konzultantskih usluga u razdoblju od 2018. do 2021. godine smanjio se za 35,38%.

Tablica 10. Prihod od naknada i provizija Erste&Steiermarkische Bank d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)

Analiza po proizvodima (u milijunima kn)	2018.	%	2019.	%	2020.	%	2021.	%
Vrijednosni papiri	14	2,18%	19	2,75%	19	3,18%	11	1,54%
Upravljanje imovinom	30	4,67%	31	4,49%	23	3,85%	24	3,37%
Skrbnništvo	9	1,40%	10	1,45%	8	1,34%	9	1,26%
Usluge naplate (kartično poslovanje i ostalo)	509	79,28%	547	79,28%	472	79,06%	574	80,50%
Distribuirani resursi klijenata kojima se ne upravlja	29	4,52%	32	4,64%	28	4,69%	34	4,77%
Kreditno poslovanje	43	6,70%	39	5,65%	41	6,87%	53	7,43%
Ostalo	8	1,25%	12	1,74%	6	1,01%	8	1,12%
UKUPNO	642	100%	690	100%	597	100%	713	100%

Izrada autora prema Erste&Steiermarkische Bank d.d. (2022). *Financijska izvješća*. Dostupno na: <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/financijska-izvjesca/2020>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

Poput ostalih velikih banaka Republike Hrvatske, Erste&Steiermarkische Bank ostvaruje veliku većinu prihoda od naknada i provizija uslugama naplate. Može se primijetiti da Erste&Steiermarkische Bank kreditnim poslovanjem ostvaruje u prosjeku 44 milijuna kuna. U usporedbi sa Zagrebačkom bankom koja u prosjeku ostvaruje samo 6,5 milijuna kuna taj iznos je znatno veći. Iznosi ostvareni putem vrijednosnih papira, upravljanja imovinom, skrbništva, usluga naplate, distribuiranim resursima klijenata kojima se ne upravlja, kreditnim poslovanjem i ostalim metodama svake godine u analiziranom razdoblju gotovo da su identični.

5.4. Utjecaj nekamatnih prihoda na financijski rezultat istraživanih banaka

Kako bi se promotrio utjecaj nekamatnih prihoda na financijski rezultat istraživanih banaka, prikazani su podaci o udjelu nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima u tablici 11 te dobit prije oporezivanja bez nekamatnih prihoda u tablici 12.

5.4.1. Udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima velikih banaka

Udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine nalazi se u tablici 11. Postotak je dobiven dijeljenjem nekamatnih prihoda s ukupnim prihodima istraživanih banaka.

Tablica 11. Udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine

Udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima	2018.	2019.	2020.	2021.
Zagrebačka banka d.d.	37,60%	34,83%	33,61%	50,65%
Privredna banka Zagreb d.d.	33,54%	45,25%	32,70%	36,67%
Erste&Stelermärkische Bank d.d.	29,61%	32,81%	28,42%	31,99%
OTP banka d.d.	35,71%	34,49%	33,74%	33,75%
Raiffeisen Bank d.d.	40,13%	42,10%	36,76%	43,59%
Hrvatska poštanska banka d.d.	33,80%	51,42%	55,57%	52,09%

Izrada autora prema Tablici 3 i Tablici 4

U velikim bankama Republike Hrvatske nekamatni prihodi čine u prosjeku 38,37% ukupnih prihoda. Hrvatska poštanska banka najviše ovisi o nekamatnim prihodima budući da su oni

izvor od preko 50% njezinih ostvarenih prihoda u tri od četiri promatrane godine. Vrlo sličan udio nekamatnih prihoda u ukupnim prihodima za promatrano razdoblje imaju ZABA (39,17%), PBZ (37,04%), OTP banka (34,42%) i RBA (40,65%). Od promatranih velikih banaka nekamatni prihodi Erste&Stelermärkische Bank banke u razdoblju od 2018. do 2021. godine prosječno najmanje pokrivaju ukupnih prihoda (30,71%).

5.4.2. Dobit prije oporezivanja promatranih banaka sa i bez nekamatnih prihoda

U tablici 12 prikazana je dobit prije oporezivanja sa i bez nekamatnih prihoda na primjeru velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine. U drugom stupcu prikazana je dobit prije oporezivanja (u tablici 12 koristit će se kratica FR za financijski rezultat). U trećem stupcu dobit prije oporezivanja korigirana je za prihode i rashode od naknada i provizija (u tablici 12 koristit će se kratica KFR za korigirani financijski rezultat).

Tablica 12. Dobit prije oporezivanja sa i bez nekamatnih prihoda na primjeru velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine (u milijunima kuna)

	2018.		2019.		2020.		2021.	
	FR	KFR	FR	KFR	FR	KFR	FR	KFR
Zagrebačka banka d.d.	2.111	504	1.829	363	894	-321	2290	58
Privredna banka Zagreb d.d.	1.475	361	2.146	337	1.034	39	1.351	213
Erste&Stelermärkische Bank d.d.	1.026	331	919	126	384	-258	1.032	274
OTP banka d.d.	214	-86	714	147	308	-279	780	191
Raiffeisen Bank d.d.	239	-304	436	-166	173	-296	542	-46
Hrvatska poštanska banka d.d.	185	-57	95	-361	229	-215	246	-177

Izrada autora prema financijskim izvještajima istraživanih banaka. Dostupni na: <https://www.hpb.hr/hr/financijska-izvjesca/322>, <https://www.rba.hr/o-nama/financijski-pokazatelji/2021>, <https://www.otpbanka.hr/o-nama/godisnja-izvjesca>, <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/financijska-izvjesca/2020>, <https://www.pbz.hr/gradjani/financial-reports.html>, <https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji>, [pristupljeno: 29.6.2022.]

Zagrebačka banka d.d., Privredna banka Zagreb d.d. i Erste&Stelermärkische Bank d.d. su banke sa većom imovinom i većim ukupnim prihodima te ne bi bile u gubitku bez nekamatnih prihoda u svim godinama osim 2020. godine. Međutim, dobit prije oporezivanja bez nekamatnih prihoda bila bi im od pet do trideset pet puta niža od dobiti sa nekamatnim prihodima. OTP banka d.d., Raiffeisen Bank d.d. i Hrvatska poštanska banka d.d. uglavnom bi ostvarivale gubitak bez nekamatnih prihoda.

6. Zaključak

Banke su kreditne institucije koje se kroz povijest razvijaju i obavljaju poslove s ciljem ostvarenja profita. Obavljanjem tih poslova mogu ostvariti kamatne prihode, nekamatne prihode i prihode od vlasničkih ulaganja. Ovisno o veličini aktive banke, one mogu biti veće, srednje i manje i samim time imati drugačiju ulogu i utjecaj u društvu.

Vežano uz sam cilj rada uočeno je da nekamatni prihodi imaju značajan utjecaj na poslovanje velikih banaka Republike Hrvatske. Analizom poslovanja velikih banaka u ograničenom vremenskom razdoblju uočeno je da bi bez nekamatnih prihoda one najčešće poslovale s gubitkom, a čak i u rjeđim slučajevima kada bi ostvarile dobit, ona bi bila znatno manja nego s nekamatnim приходima. Prilikom promatranja same strukture nekamatnih prihoda uočeno je da je analiza po proizvodima kod svake banke drugačija što je uzrokovalo ograničenje pri analizi strukture. Međutim, može se zaključiti da veliku većinu nekamatnih prihoda čine prihodi ostvareni u segmentu platnog prometa i kartičnog poslovanja.

Hipoteza da nekamatni prihodi imaju manji udio u ukupnim приходima se ne odbacuje jer usprkos značaju nekamatnih prihoda, iznos kamatnih prihoda i dalje je veći. Hipoteza da nekamatni prihodi nemaju značajan utjecaj na poslovanje velikih banaka Republike Hrvatske odbacuje se jer bi 50% velikih banaka bez nekamatnih prihoda uglavnom ostvarivalo gubitak.

LITERATURA

1. Gregurek, M., & Vidaković, N. (2013). *Bankarsko poslovanje*. Zagreb: EFFECTUS.
2. Borić, A. (2020). *Zakon o kreditnim institucijama*. Dohvaćeno iz Pročišćeni tekstovi zakona: <https://www.zakon.hr/z/195/Zakon-o-kreditnim-institucijama>
3. Srb, V., & Matić, B. (2003). *Bankarsko poslovanje*. Osijek: EFOS.
4. Hrvatska poštanska banka d.d. (2022). *Financijska izvješća*. Dohvaćeno iz HPB: <https://www.hpb.hr/hr/financijska-izvjesca/322>
5. OTP banka d.d. (2022). *otpbanka*. Dohvaćeno iz Godišnja izvješća: : <https://www.otpbanka.hr/o-nama/godisnja-izvjesca>
6. Božina, L. (2008). *Novac i bankarstvo*. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Odjel za ekonomiju i turizam "Dr. Mijo Mirković".
7. Erste&Steiermärkische Bank d.d. (2022). *Financijska izvješća, prezentacije i obavijesti*. Dohvaćeno iz ErsteBank: <https://www.erstebank.hr/hr/o-nama/financijska-izvjesca>
8. HNB. (2010). *Bilten o bankama*. Dohvaćeno iz Hrvatska narodna banka: <https://www.hnb.hr/documents/20182/121693/hbilten-o-bankama-21.pdf/a2413550-d821-42cf-ab2e-2d754bab0dc7%20>
9. HNB. (2016). *Kamate*. Dohvaćeno iz Hrvatska narodna banka: <https://www.hnb.hr/o-nama/zastita-potrosaca/bitne-informacije/kamate>
10. HNB. (2017). *Odluka o kontnom planu za kreditne institucije*. Dohvaćeno iz Hrvatska narodna banka: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2017_10_104_2397.html
11. HNB. (2019). *Revidirani podaci za kreditne institucije, na dan 31. prosinca 2018*. Dohvaćeno iz Hrvatska narodna banka: <https://www.hnb.hr/documents/20182/2496731/SP2-h-revidirani-pokazatelji-31-12-18.xlsx>
12. HNB. (1999). *Uputa za primjenu kontnog plana za banke*. Dohvaćeno iz Narodne novine: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/1999_04_36_750.html
13. Katuranić, A. (1977). *Banka, principi i prakasa bankarskog poslovanja*. drugo izdanje, Poduzeće-banka.
14. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. (2021). *banka*. Dohvaćeno iz Hrvatska enciklopedija: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?ID=5713#poglavlje66656>

15. Perišin, I., & Šokman, A. (1992). *Monetarno - kreditna politika*. Zagreb: Informator.
16. Privredna banka Zagreb d.d. (2022). *Financijska izvješća*. Dohvaćeno iz PBZ:
<https://www.pbz.hr/gradjani/financial-reports.html>
17. RaiffeisenBank d.d. (2022). *Financijski pokazatelji*. Dohvaćeno iz RaiffeisenBANK:
<https://www.rba.hr/o-nama/financijski-pokazatelji>
18. Republika Hrvatska. (2022). *Sudski registar*. Dohvaćeno iz Sudski registar:
<https://sudreg.pravosudje.hr/registar/f?p=150:1:0::NO:1,28>
19. Veselica, V. (1995). *Financijski sustav u ekonomiji*. Zagreb: Inženjerski biro.
20. Zagrebačka banka d.d. (2022). *Financijski izvještaji*. Dohvaćeno iz Zagrebačka banka:
<https://www.zaba.hr/home/o-nama/investitori/financijski-izvjestaji>

POPIS TABLICA

Tablica 1. Podjela banaka prema grupama usporedivih značajki u Republici Hrvatskoj na dan 31. prosinca 2018.	13
Tablica 2. Predmet poslovanja velikih banaka Republike Hrvatske na dan 27.6.2022.	16
Tablica 3. Kretanje ukupne visine prihoda istraživanih banaka (milijuni kn).....	18
Tablica 4. Nekamatni prihodi velikih banaka Republike Hrvatske (milijuni kn).....	19
Tablica 5. Prihod od naknada i provizija Raiffeisen Bank d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn).....	21
Tablica 6. Prihod od naknada i provizija Hrvatska poštanska banka d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)	22
Tablica 7. Prihod od naknada i provizija OTP banka d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn).....	22
Tablica 8. Prihod od naknada i provizija Privredna banka Zagreb d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)	24
Tablica 9. Prihod od naknada i provizija Zagrebačke banke d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. Godine (milijuni kn).....	25
Tablica 10. Prihod od naknada i provizija Erste&Steiermarkische Bank d.d. - analiza po proizvodima u razdoblju od 2018. do 2021. godine (milijuni kn)	25
Tablica 11. Udio nekamatnih prihoda u ukupnim приходima velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine.....	26
Tablica 12. Dobit prije oporezivanja sa i bez nekamatnih prihoda na primjeru velikih banaka Republike Hrvatske u razdoblju od 2018. do 2021. godine (u milijunima kuna) ...	27